

Naturens drømmekommune - Sabimas innspill til kommune- og fylkestingsvalget 2027

Vi befinner oss midt i en naturkrise og det trengs omstilling. Tapet av naturmangfold skjer raskere enn noen gang. 21 prosent av artene og 44 prosent av naturtypene i Norge står på rødlisten, og bare 11 prosent av landarealet kan fortsatt regnes som villmarkspreget. De viktigste driverne bak naturtapet er arealendringer, klimaendringer, overhøsting, forurensing og spredning av fremmede arter. Naturen er livsgrunnlaget vårt og har både verdi i seg selv og for oss mennesker på uendelig mange måter både nå og i tiden som kommer.

Klima- og naturkrisen henger sammen og må løses i sammenheng. En natur med mindre mangfold av arter og naturtyper er mer sårbar for klimaendringer og annen påvirkning. Intakte økosystemer skaper et rikt naturmangfold, og rikt naturmangfold skaper en mer robust natur. Rapporten fra [ekspertutvalget om klimatilpasning i 2026](#) anbefaler derfor også å rette innsatsen mot å opprettholde naturens egen tilpasningskapasitet. Det innebærer å redusere den samlede belastningen på naturen gjennom mer helhetlig arealforvaltning, bedre kunnskapsgrunnlag og sterkere hensyn til natur i beslutninger om arealbruk og næringsvirksomhet (Norge i hardt vær;2026;19).

Dette kommune- og fylkestingsvalget er avgjørende for norsk naturmangfold. Arealendringer er den største trusselen for ni av ti trua arter på rødlista og det haster derfor å stanse bit-for-bit nedbyggingen av vår natur. Det er mye dokumentasjon på at utbyggingstrendene fortsetter og det er behov for en stor snuoperasjon. Ifølge en analyse gjennomført av Norkart i 2025, hadde [norske kommuner satt av 2559 km² ubebygde arealer til utbygging av boliger, hytter og næring](#). 90 prosent av planlagt utbygging er i naturområder, og mange av områdene ligger i særlig verdifull og karbonrik natur, som myr, naturskog og villreinområder. Nå velges også politikerne som skal ta beslutningene som leder til at vi innfrir- eller ikke innfrir 2030- målene i den globale naturavtalen.

Kommunene er Norges viktigste forvalter av areal, og kommunepolitikerne er derfor nøkkelaktører som gjør en uvurderlig jobb for naturmangfoldet. Fylkeskommunen har en viktig rolle i å legge til rette for planlegging på regionalt nivå og kan bidra med kompetanse og støtte som kan gjøre forvaltningen smartere og bedre. Omstilling er mulig- men det krever gode og deltakende prosesser og langsiktig perspektiv.

I naturens drømmekommune- og drømmeregion skal de som tar beslutninger ha god oversikt over naturverdiene og legge planer som beskytter og forhindrer at viktig natur blir ødelagt. De skal også tilrettelegge for å restaurere forringet natur og lykkes i å involvere innbyggerne og relevante sektorer på en måte som skaper forståelse og engasjement knyttet til naturverdiene de har ansvar for.

Sabima oppfordrer alle kommuner til å innføre arealnøytralitet. Vi må gjenbruke og fortette allerede utbygde arealer fremfor å bygge ned mer natur, særlig beskytte den viktigste naturen og vi må restaurere mer av naturen vi har ødelagt. Vi må ha null netto tap av naturmangfold.

Sabima oppfordrer alle fylker til å teste ut ordninger med regionale planteam som kan øke kommunenes kompetanse og kapasitet på natur, klima og plan.

Nedenfor følger våre forslag til tiltak som kan innføres kommunalt og/eller regionalt:

1. Kommunal planlegging

- Sett mål om [arealnøytralitet](#) i kommuneplanens samfunnsdel og arealdel.
- Definer hvordan kommunen blir arealnøytral, i kommuneplanen, hvorav blant annet stille bindende krav om å følge tiltakshierarkiet: unngå, avbøte, istandsette, kompensere:
 - Behovsprøv: Er det behov for den konkrete utbygginga, eller kan det dekkes inn ved endret bruk eller ombruk/omdisponering av eksisterende infrastruktur og bebyggelse?
 - Hvis det må bygges: Kan en unngå å bygge ned natur? Er alternativ lokalisering godt nok vurdert?
 - Hvis det må bygges i natur: unngå viktig natur, og still krav til at det skal bli gjort avbøtende tiltak for å minske fotavtrykket på natur og klima
 - Istandsett eventuell natur som kan istandsettes etter endt anleggs- byggearbeid
 - Ved nedbygging av natur: sett krav om økologisk kompensasjon, der utbygger må kompensere for tapt natur ved å restaurere tilsvarende naturverdier et annet sted.
 - Utbyggingsforslag som går utover natur og ikke oppfyller disse kriteriene godt nok bør forkastes tidlig i planprosessen.
- Innfør naturbudsjett med årlig oppfølging gjennom naturregnskap som skal gå i null eller pluss. Arbeidet med arealregnskap bør sees i sammenheng med naturregnskapet.
- Sørg for å holde god og oppdatert oversikt over «grå arealer» i kommunen og regionen, be om å få disse utredet som alternativer i reguleringsplaner.
- Vurder utbyggeres gjennomgang av alternativ lokalisering kritisk.
- Oppsøk og involver ulike lokale kompetansemiljøer og interessegrupper i planprosesser i tidligst mulig fase. Tilrettelegg for bred deltakelse fra frivillige organisasjoner og grupper for å få belyst mulige interessekonflikter.
- Gjennomfør grundig planvask og ta ut områder som kan føre til nedbygging av natur.
- Unngå å bygge i viktig natur. Verneområder skal ikke bygges ned. Områder som er særlig viktige for arter, naturtyper, økologiske korridorer og karbonlagring må unngås i tråd med nasjonale myndigheters "Innsigelsesrundskriv" T-2/16 og andre særlig viktige områder.
- Tilrettelegg for økologisk kompensasjon gjennom omregulering, hensynssoner og effektive plan- og byggeprosesser
- Få oversikt over naturverdiene i kommunen. Utarbeid en kommunedelplan for naturmangfold basert på best mulig kunnskapsgrunnlag og/eller oppdater den eksisterende basert på sist tilgjengelig informasjon.
- Styrk og stimuler lokale kartleggingsmiljøer slik at de jobber aktivt med å kartlegge biomangfold lokalt.
- Kartlegg og identifiser marine områder med viktig natur, etablere unngå-områder der det er viktige naturverdier ((gytefelt, ålegress, m.m.) og sørg for alternativ lokalisering av for eksempel båtplasser og eller annen infrastruktur.
- Sørg for streng beskyttelse av hekkeplasser for sjøfugl, i nært samarbeid med statsforvalteren. Lag buffersoner rundt fuglereservat og andre hekkeplasser ved hjelp av omsynssoner og andre planverktøy.

- Gjør nødvendig naturkartlegging tidlig i arbeidet med kommunens arealplan for å forhindre at arealer med viktig natur settes av til utbygging.
- Still krav om oppdaterte plandata – gamle reguleringsplaner kan ikke videreføres ved rullering av kommuneplanens arealdel, uten at det foretas en konkret vurdering av planens virkninger for klima og natur.
- Ikke godkjenn nye oppdrettslokaliteter i sårbare eller allerede belasta områder med tanke på lus, utslipp og rømming og sett krav om utslippsfrie oppdrettsanlegg i forbindelse med konsesjonsbehandling.
- Opprett soner langs kysten med ferdselsforbud rundt viktige områder for fugl og andre viktige arter.
- Unngå dispensasjon av planvedtak, spesielt i LNFR områder.

2. Kommunal drift og forvaltning

- Prioriter naturkompetanse i kommuneadministrasjonen for å sikre ivaretagelse av naturhensyn i kommunal drift og forvaltning.
- Sett av ressurser til god oppfølging av forsøpling.
- Be fylkeskommunen om støtte og etabler interkommunalt og/eller regionalt samarbeid om naturmangfold der det er hensiktsmessig.
- Tilrettelegg for grunnopplæring av administrasjon og folkevalgte i viktighet av naturmangfold, naturmangfold i (fylkes)kommunen, samt relevante lovverk og planverktøy som de må forholde seg til. Gi kommunestyre- og fylkestingsrepresentantene kompetanseutvikling gjennom perioden.
- Søk om tilskudd via eksisterende tilskuddsposter, som natursats, for å bedre naturmangfoldet i kommunen.
- Styrk fokus på naturvennlige, miljømerkede og økologiske produkter i innkjøpsavtaler og produkter i kommunal drift. Innkjøpsansvarlig bør kurses i miljø- og klimakrav i offentlige anskaffelser.
- Satsing på natur, miljø og klima bør gjennomsyre hele kommunen sin drift, og miljø- og/eller naturansvarlig bør involveres i saker som påvirker natur og naturmangfold.
- Legg til rette for pollinerende insekter ved å skjømte blomsterrike arealer riktig og ved å øke blomsterrike arealer og forekomster av døde trær på kommunale grøntareal. Del kunnskap om pollinerende insekter og andre viktige organismer i landskapet.
- Benytte frø fra lokal flora eller regionale frøblandinger ved beplantning av grøntarealer. Sett mål om at deler av kommunens grøntarealer (parker, grøntarealer, kirkegårder) skjømtes for å bedre leveområder for insekter.
- Innfør gode rutiner for at kantvegetasjon langs kommunale veier, vann og elver ivaretas og skjømtes i tråd med faglige råd for slike habitat for å øke mangfoldet av stedegne arter.

3. Naturvennlig landbruksforvaltning

- Ikke tillat nedbygging av [artsrike kulturlandskap](#) og seminaturlige naturtyper, som slåtte-mark, kystlynghei og naturbeitemark
- Være i aktiv dialog med bønder som har særlig verdifulle kulturlandskapsarealer om hvordan disse kan ivaretas.

- Rådgi bønder om muligheten for å søke tilskudd til tiltak for restaurering og ivaretagelse av artsrike kulturlandskap, gårdsdammer mv. gjennom tilskuddsordninger hos landbruks- og miljømyndighetene.
- Prioritere tilskudd til biologisk mangfold i tilskuddsordninger som kommunen behandler og administrerer.
- Ikke tillate gjødsling av artsrike utmarksbeite gjennom godkjenning av spredeareal.

4. Naturvennlig skogbruksforvaltning

- Ta initiativ til skogvern i kommunen for å bidra til å innfri målet om 10 % skogvern nasjonalt.
- Gjennomfør aktivt i tilsyn med skogbruket slik at miljøreglene overholdes.
- Vær restriktiv med godkjenning av nye tillatelser til bygging av skogsbilveger og still krav om at disse skal utformes så naturskånsomt som mulig for å unngå fragmentering og nedbygging av viktige naturverdier. Ikke tillat skogsbilveger som punkterer og drenerer myr og våtmark.
- Bidra til at nøkkelbiotoper er godt kartlagt i kommunen, gjennom økonomisk bistand, rådgivning og krav i henhold til skogbruksloven.
- Bidra til å verne naturskog, og særlig skog eldre enn 160 år, ved å motivere skogeiere til å foreslå skog til frivillig vern og ikke tillate bygging i verdifull gammel skog.
- Legg om skogbruket i kommunalt eide skoger til fleraldersskogbruk slik det for eksempel er gjort i Oslo kommuneskoger, og overoppfyll regler om nøkkelbiotoper, kantsoner, landskapshensyn med videre.
- Innfør meldeplikt på hogst i kommunen, i henhold til skogbruksloven.
- Innfør forbud mot hogst i hekketiden.
- Forby sprøyting, gjødsling og markberedning av hensyn til miljøverdier, slik skogbruksloven gir anledning til.
- Unngå hogst av all naturskog! Det lille arealet som er igjen av naturskog må bevares: det finnes et kart over potensiell naturskog. Bruk kartet aktivt, utfør kartlegging i disse områdene og innfør forbud slik det er mulighet for der hogst vil ramme naturverdier. For å øke sannsynligheten for at dette blir fulgt opp, innfør søknadsplikt på hogst.

5. Ta vare på vannmiljøet!

- Delta aktivt i de aktuelle vannområdenes arbeid for bedre vannmiljø, bl.a. ved å bidra til å fremskaffe lokal kunnskap og forslag til miljøtiltak, særlig der kommunen er sektormyndighet.
- Bidra til helhetlig vannforvaltning ved å bidra til å opprettholde vannområdekoordinatorene i vannområdene. Det sikrer lokal medvirkning samt at kommunen får tilgang til kompetanse og oppdateringer i vannforskriftsarbeidet.
- Sikre kommunen og innbyggere/næringsliv god kjennskap til forskrift om fysiske tiltak i vassdrag og vannressursloven §11 om kantvegetasjon langs vassdrag.
- Bruk virkemidlene i kommuneplanens arealdel for å beskytte vannmiljøet. Innlem vannmiljøhensyn og beskyttelse av kantvegetasjonen via arealformål og gi bestemmelser og retningslinjer for å beskytte kantvegetasjonen og vannmiljøet i kommunen.
- Sikre at kommunen ikke planlegger/godkjenner arealinngrep eller gir utslippstillatelser som gjør at miljømålene i vannforvaltningsplanen ikke kan nås.

- Sørg for lett tilgjengelig og tydelig informasjon ut til kommunes innbyggere om hvilke tiltak private har og ikke har lov til knyttet til kantvegetasjonen og fysiske tiltak i vassdrag.
- Utarbeid og følg opp en hovedplan for vannmiljø og avløp i kommunen som sikrer at avløpet renses fra suspendert stoff, organisk materiale, fosfor og nitrogen i tråd med gjeldende lovverk. Planen må omfatte avløp og overvann, og søke løsninger, helst naturbaserte, for å holde overvannet unna avløpsrensaneanleggene. Sett av nok ressurser til oppfølging og gjennomføring av planen.
- Gjenåpne lukkede bekker og elver i kommunen for å gi livsrom til arter og sette bekkene i stand til å levere økotjenester, som å rense overvann. Bruk mulighetene som ligger i reguleringsplan og planlegg for gjenåpning av lukkede bekker i forbindelse med andre prosjekter.
- Be om revisjon og følg opp saker som gjelder vilkårsrevisjoner i regulerte vassdrag i kommunen for å forbedre miljøtilstand og rette opp miljøskader. Bidra til åpenhet og muligheter for lokal medvirkning i slike prosesser.
- Sørg for at kommunens kunnskap/informasjon om vannmiljø rapporteres inn i den nasjonale kunnskapsbasen vann-nett.
- Start og/eller støtt opp om prosjekter for å restaurere forringet kyst- og vassdragsnatur, som del av arbeidet i vannområdet. Utover å søke om støtte til lokale miljøtiltak bør kommunen også søke samarbeid og spleiselag med andre aktører, ikke minst der det er kjent hvem som årsaket forringelsen, da det gir merverdi.
- Still strenge krav om overvannshåndtering og avrenning til vassdrag i byggetillatelser som kan føre til avrenning og skade på naturmangfold. Sørg for at kommunens renovasjonsselskap og avfallsanlegg holder høy miljøstandard og at deponiene ikke lekker ut miljøgifter.
- Aktivt følge opp og kontrollere husdyrgjødsellager og silosaftanlegg for å hindre avrenning til vassdrag.
- Sette av ressurser til å følge opp og kontrollere private avløpsanlegg for å sikre god nok rensing av avløp til vassdrag og sjø. Legge opp til påkobling av så mange husstander som mulig til kommunalt avløpsnett.

6. Ta opp kampen mot skadelige fremmede arter

- Ha god kjennskap til og praktisering av forskrift om fremmede organismer.
- Kartlegg forekomster og utarbeid en prioritert plan for bekjempelse av fremmede skadelige arter. Prioriter tidlig oppdagelse for å hindre videre spredning av nylig introduserte fremmede skadelige arter.
- Sett krav om bruk av stedegne planter, fortrinnsvis regionalt stedegne planter, i kommunale og regionale bygg- og anleggsprosjekter.
- Opplys befolkning og bedrifter om god håndtering av jordmasser og still krav til god massehåndtering.
- Opplys innbyggere og næringsliv om skadelige fremmedarter og hva de kan gjøre for å bekjempe disse og unngå videre innføring/spredning
- Samarbeid med lokale frivillige, skoler eller andre aktører om bekjempelse av fremmede skadelige arter.
- Ha mottak for hageavfall og informer godt om disse til befolkningen for å unngå hagerømlinger.

- Etabler gode samarbeid på tvers av kommunegrenser.

7. Redd myra

- Gjør kommunen torvfri! Stans all bruk av jord med torv i kommunal virksomhet.
- Legg til rette for at avfallsmottakene kan produsere torvfri kompostjord.
- Gi kommunens innbyggere kunnskap om hvordan man kan lage sin egen kompost.
- Arrangerer pop-up-salg av kompostjord.
- Sørg for naturtypekartlegging av og artskartlegging på all myr i kommunen.
- Unngå nedbygging av myr og drenering/negativ påvirkning. Unngå dispensasjoner om drenering av myr i jordbruksvirksomhet.
- Stans rensk og utvidelse av grøfting av sumpskogarealer i kommunens skoger.
- Bevar myrarealer i kommuneplanen gjennom omsynssoener og andre planbestemmelser.
- Restaurer ødelagte myrer på kommunal grunn.
- Ta initiativ overfor Statsforvalteren til vern av verdifulle myrer på kommunal grunn.

8. **Restaurer forringet natur**

- Sett mål om å restaurere minst 30 prosent av ødelagt natur i kommunen i tråd med naturavtalen.
- Kartlegg og lag oversikt over restaurerbare naturarealer i kommunen.
- Lag en restaureringsplan for kommunen og prioriter viktig natur i kommunen, for eksempel myr, vassdrag med kantsoner, naturtyper eller områder der det er mulig å reetablere økologiske korridorer. Identifiser kostnader og muligheter for finansiering i tilknytning til planlegging.
- Søk og etterspør midler til restaureringstiltak.
- Identifiser hvilke restaureringstiltak som pågår lokalt og tiltak som kan gjennomføres i samarbeid med frivillige aktører, bønder, skoler eller andre lokale virksomheter. Prioriter slike tiltak i planen.
- Bidra til å synliggjøre aktivitetene og hvilke naturverdier som er ønsket tilbake i områdene som restaureres.

9. Natur og klima

- Bevar sammenhengende naturområder som kan fungere som korridorer for arter når temperaturen stiger. Etabler regionale samarbeid for å bevare slike områder.
- Still krav om naturbaserte løsninger i klimatilpasningstiltak (for eksempel overvannshåndtering) i plan- og utbyggingssaker.
- Unngå utbygging/etablering av fornybar kraftproduksjon som skader verdifull og sårbar natur, og legg til rette for kraftproduksjon som kan plasseres på grå arealer og eksisterende infrastruktur.
- Kreve klimagassregnskap i alle arealplaner som også inkluderer karbonopptak og utslipp fra endret arealbruk,
- Unngå nedbygging av karbonrike arealer, inkludert myr og skog, slik at arealenes evne til karbonlagring ivaretas. Sikre arealene gjennom hensynssoener og bestemmelser i kommuneplanen.